

فصلنامه علمی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی

دوره ۱۵، شماره ۳ (پیاپی ۵۲)، پاییز ۱۳۹۹

شاپای چاپی ۰۹۶۸-۲۵۳۸ شاپای الکترونیکی ۰۹۵۵-۲۵۳۸

<http://jshsp.iaurasht.ac.ir>

مقاله پژوهشی

صص. ۹۹۴-۹۷۹

تحلیل نقش پول انتقالی مهاجران روستایی بر تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانواده‌های آنان (مطالعه موردی: دهستان میانکاله، شهرستان بهشهر)

زهرا شریفی نیا* - استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی گردشگری، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۹/۱۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۲/۲۶

چکیده

در ادبیات مربوط به مهاجرت، به علل مهاجرت، بیش از اثرات مثبت آن بر رفاه و اقتصاد خانوارها در مبدا و مقصد مهاجرت توجه شده است، بنابراین نظر به عدم توجه کافی به اثرات مثبت مهاجرت در نواحی مهاجرفرست در کشور، هدف مقاله حاضر تعیین نقش پول انتقالی مهاجران روستایی به ایجاد تغییر در وضعیت اقتصادی و رفاه خانواده‌های آنان در دهستان میانکاله (شهرستان بهشهر) می‌باشد. روش تحقیق بر اساس هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی-تحلیلی، زمینه‌یابی و ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه بوده است. جامعه آماری تحقیق را خانوارهای آن روستاهایی از دهستان میانکاله تشکیل می‌دهند که طی دهه‌های ۹۵-۱۳۸۵ یک دوره کاهش نرخ رشد جمعیت را به دلیل مهاجرت‌های روستایی سپری کرده‌اند. با استفاده از فرمول کوکران ۳۵۵ نفر از سرپرستان خانوار دارای مهاجر به عنوان نمونه انتخاب شدند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار) و آمار استنباطی (آزمون t تک نمونه‌ای، همبستگی و رگرسیون چند متغیره) استفاده شده است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که پول انتقالی مهاجران روستایی تاثیر مثبتی بر روی بهبود شاخص‌های اقتصادی و رفاه خانواده‌های آنان داشته است. از سوی دیگر، نتایج تحلیل رگرسیون با توجه به ضریب تعیین 0.674 نشان دهنده تاثیر مثبت پول انتقالی مهاجران روستایی در بهبود وضعیت اقتصادی و رفاه خانواده‌های آنان در منطقه مورد مطالعه است، به طوری که، پول انتقالی مهاجران روستایی در اشکال مصرفی ارتقاء الگوی تغذیه (0.368)، سرمایه‌گذاری در روستا (0.304) و ایجاد اشتغال (0.231) بیشترین تاثیر رگرسیونی را بر روی بهبود وضعیت اقتصادی و رفاه خانواده‌های مهاجر داشته است. همچنین، نتیجه تحلیل مسیر نشان می‌دهد که پول انتقالی مهاجران روستایی از طریق ارتقاء الگوی تغذیه، افزایش درآمد و سرمایه‌گذاری در روستا به ترتیب با مقدار 0.368 ، 0.351 و 0.322 بیشترین تاثیر را بر بهبود وضعیت اقتصادی و رفاه خانوارهای مهاجر داشته است.

واژه‌های کلیدی: مهاجرت، اقتصاد روستایی، و جوه ارسالی یا انتقالی، دهستان میانکاله، شهرستان بهشهر

نحوه استناد به مقاله:

شریفی نیا، زهرا. (۱۳۹۹). تحلیل نقش پول انتقالی مهاجران روستایی بر تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانواده‌های آنان (مطالعه موردی: دهستان میانکاله، شهرستان بهشهر). مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۱۵(۳)، ۹۷۹-۹۹۴.

http://jshsp.iaurasht.ac.ir/article_672816.html

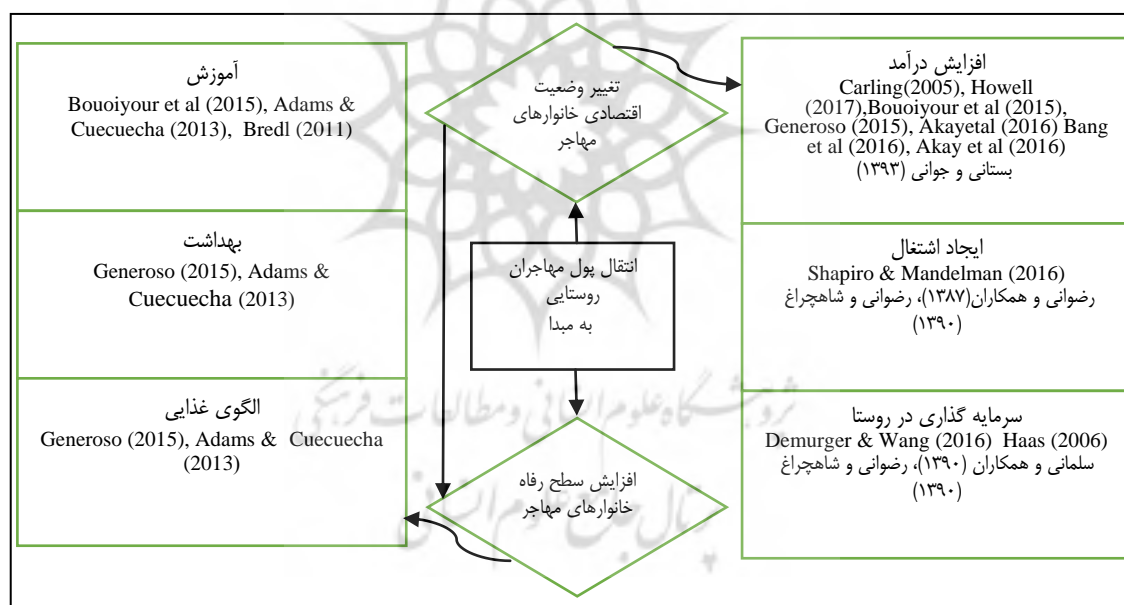
مقدمه

امروزه تاثیر شهرها بر توسعه مناطق روستایی و پیرامون آن‌ها امر مسلم و پذیرفته شده‌ای است. این اثرگذاری عمدتاً از طریق پیوندهای روستا-شهری محقق می‌گردد (Khubfekr Barabadi & Ghoreysi, 2012: 120). زیرا پیوندهای روستایی-شهری به شکل جریان‌های فضایی کالا، پول، سرمایه، عقاید، اطلاعات، فناوری و نوآوری می‌توانند علاوه بر تامین نیازهای شهری موجب تحولات مثبت اقتصادی و اجتماعی در نواحی روستایی شود (Rezvani & Shahcheragh, 2011: 109). ایجاد ارتباط و برقراری رابطه شهر و روستا ناشی از عوامل متعددی است که به طور نسبی بر یکدیگر تاثیر نهاده و با گذشت زمان تغییر می‌کند. شناخت چگونگی این ارتباط و تاثیرات متقابل آن می‌تواند به مطالعات شهری و روستایی اعتبار بخشیده و نتایج مطمئنی را به همراه داشته باشد (Sahneh et al, 2017: 123). نتایج آمارهای سرشماری عمومی نفوس و مسکن ایران نشان می‌دهند که در طول نیم قرن گذشته جمعیت روستایی از ۶۸/۵ درصد در ۱۳۳۵ به ۲۹ درصد در ۱۳۹۰ کاهش یافته است. اثر این مهاجرت و برون کوچی بر اجتماعات روستایی بسیار زیاد است (Rostamalizadeh, & Ghasemi Ardahaee, 2017: 285). مرور ادبیات موضوع نشان می‌دهد هم به اثرات منفی مهاجرت بر توسعه مانند فرار مغزها و هم به اثرات مثبت آن مانند کاهش فقر، اجرای راهبردهای معیشتی، تجمع سرمایه انسانی و مالی و ارتباط بین جوامع مهاجرفرست و مهاجرپذیر در سطوح محلی و منطقه‌ای می‌توان اشاره کرد (Bostani & Javani, 2014: 95). یکی از مزایای اصلی مهاجرت وجوه ارسالی اقتصادی است که مهاجرین به جوامع مبدا خود می‌فرستند (Howell, 2017: 201). هیلمن استدلال می‌کند که ارتباطات قوی بین توسعه و مهاجرت وجود دارد. و این نشان می‌دهد که در هنگام بحث در مورد مهاجرت باید مسائل توسعه را مورد توجه قرار داد. در این زمینه تعداد بسیار زیادی پول انتقالی کارگران مهاجر می‌تواند پتانسیل قابل توجهی را برای ترویج توسعه پایدار داشته باشد (Heilman, 2006: 231). وجوه ارسالی، انتقال پول نقد از مکانی به مکان دیگر (Rezvani & Rejaei, 2007: 160) و پول و کالایی است که به وسیله کارگران مهاجری که در خارج از جوامع مبداشان کار می‌کنند به خانواده‌ها انتقال داده می‌شود (Adams & Cuecuecha, 2013: 24). پول انتقالی مهاجران یک منبع مهم درآمد برای بسیاری از کشورهای در حال توسعه هست (Shapiro & Mandelman, 2016: 184). مهاجرت و پول انتقالی مهاجران یک صورت فلکی موضوعی را تشکیل می‌دهند که در سال‌های اخیر توجه زیادی را به خود جلب کرده‌اند. این توجه به یک رشته گسترده‌ای از ادبیات منجر شده است، به ویژه اثرات این پدیده عوامل کلیدی توسعه در کشورهای فقیر را پوشش می‌دهد (Bredl, 2011: 162). جریان پول انتقالی را می‌توان به صورت مهاجر به مهاجر، مهاجر به غیر مهاجر (خانواده، دوستان)، مهاجر به انجمن‌ها، مهاجر به دولت، دولت یا کسب و کار خصوصی به مهاجر و مهاجران به مؤسسات خصوصی یا دولتی طبقه بندی کرد (Bruyn & Wets, 2006: 7-9). دو رویکرد اصلی نظری برای پول انتقالی مهاجر عبارتند از: "رویکرد خانواده" اظهار می‌کند که دلایل نوع دوستی تعیین می‌کند که مهاجران پول را برای حمایت بستگان که پشت سرمانده‌اند ارسال کنند. رویکرد سهام" که پول انتقالی به عنوان سرمایه گذاری توسط خود مهاجر در جامعه مبدا در نظر گرفته می‌شود. هر دو مورد باید موجب رشد اقتصادی شود (Goschin, 2014: 56). یک دیدگاه بدبینانه استدلال می‌کند که اگر پول انتقالی برای مصارف ظاهری خرج شود ممکن است تصمیم‌های سرمایه گذاری بدون تغییر بماند و تاثیر اندکی بر اقتصاد محلی بگذارد. اما دیدگاه خوشبینانه اظهار می‌دارد که پول انتقالی یک منبع موقت برای خانواده‌هاست بنابراین نه مصرف بلکه درحاشیه سرمایه گذاری می‌شود (Demurger & Wang, 2016: 178). در ادبیات سوال این است که خانواده‌ها پول انتقالی را چگونه هزینه می‌کنند و یا نحوه استفاده از آن موضوع بحث‌های پر جنب و جوش است. برخی مطالعات بیان می‌کنند که این خانوارها بیش تر پول خود را صرف مصرف کالاها می‌کنند (برای مثال، مواد غذایی و کالاهای مصرفی) و این الگوی هزینه‌ها تاثیر مثبتی بر روی اقتصادهای محلی دارند (Adams & Cuecuecha, 2013: 25). اما نظرسنجی‌های اخیر نشان می‌دهد که جریان پول انتقالی اغلب برای تامین هزینه‌های راه اندازی شرکت‌های کوچک استفاده می‌شود. بنابراین با تاثیرگذاری ساختار چرخه‌ای نیروی کار و تصمیم‌های مشارکتی نیروی کار پول انتقالی می‌تواند تاثیرات بالقوه مهمی بر اشتغال و فعالیت‌های جمعی داشته باشد. علی رغم ارتباط جریان پول انتقالی و اهمیت خوداشتغالی در شکل دادن ساختار بازار کار در اقتصاد کشورهای در حال توسعه، ادبیات اقتصاد کلان توجه اندکی به هر یک از آن‌ها اختصاص داده است (Shapiro & Mandelman, 2016: 185). در بسیاری از جوامع مبدا، پول انتقالی مهاجر تاثیر قابل توجهی بر توزیع درآمد دارد. به طور خلاصه، این اثر بستگی به انتخاب مهاجران دارد. اگر مهاجران کار به طور

عمده از سطوح با درآمد پایین استخدام شوند، جریان پول انتقالی به وابستگان آن‌ها احتمالاً موجب کاهش نابرابری درآمد خواهد شد. اگر مهاجران از سطوح با درآمد بالا باشند، احتمال جریان پول انتقالی به سرمایه‌گذاری‌های تولیدی به جای مصرف خانوارها بیش‌تر است و این امر می‌تواند اثرات مثبت در کل جامعه داشته باشد. جریان پول انتقالی ممکن است اثرات ثانویه‌ای بر نابرابری داشته باشد. صرف نظر از توزیع فوری افزایش قدرت خرید، هزینه‌های پول انتقالی می‌تواند قیمت‌های نسبی را تغییر دهند. به عنوان مثال، تمایل مهاجران برای سرمایه‌گذاری در زمین و در ساخت و ساز می‌تواند منجر به افزایش قیمت ملک شود که مالکان محلی که ممکن است خودشان پول انتقالی را دریافت نمی‌کنند از آن بهره‌مند شوند (Carling, 2005: 30-31). در موضوع تاثیر پول انتقالی بر نابرابری درآمد در تحقیقات انجام شده توافق کمتری وجود دارد (Bang et al, 2016: 396). از دیدگاه مهاجرت، خانواده‌هایی که مهاجر می‌فرستند و پول انتقالی را دریافت می‌کنند فعالیت‌های غیرکشاورزی شان را تنوع می‌بخشند و اشکال جدید درآمد، بیمه و پس انداز را ایجاد می‌کنند (Howell, 2017: 201). ادبیات مربوط به اثر پول انتقالی مهاجران، تاثیر این منابع مالی را بر سرمایه‌گذاری سرمایه انسانی در بین کودکان شرح داده است، که از طریق افزایش درآمد می‌تواند نتایج آموزشی کودکان خانواده‌های دریافت‌کننده را بهتر کند (Bouoiyour et al, 2015: 325). پول انتقالی مهاجر می‌تواند در مصرف و تغذیه خانوارها به روش‌های مختلف، امنیت غذایی، تنوع و کیفیت غذای مصرفی، شوک ناگهانی افزایش مواد غذایی، دسترسی اقتصاد بهتر به خدمات بهداشتی و اثر مستقیم بر درآمد خانواده‌ها داشته باشد (Generoso, 2015: 189). فرض بر این است که وابستگی بیش‌تر و مرتب به پول انتقالی مهاجران نشان‌دهنده یک فرصت برای خانواده‌های کشاورز برای تبدیل شدن به آسیب‌پذیری کمتر به خطرات و فقر است (Fuente, 2010: 828).

چنین جریان‌های نقدی بزرگ اثرات مهم و پیچیده نه تنها بر روی رفاه اعضای خانواده عقب مانده، بلکه بر توسعه، توزیع درآمد و رفاه روستاییان نیز دارد. علاوه بر این پول انتقالی ممکن است توزیع درآمد و موقعیت درآمد نسبی خانوارها را در داخل روستا تغییر دهد (Akay et al, 2016: 191-192). پول‌های انتقالی که وارد روستا می‌شود صرف نظر از این که در مصرف و یا تولید سرمایه‌گذاری می‌شود اثر مثبتی بر شکوفایی اقتصادی دارند (Salmani et al, 2011: 113). در زمینه نقش پول انتقالی مهاجران بر توسعه روستایی مطالعات زیادی انجام شده است اما پژوهشی که صرفاً نقش آن را بر اقتصاد و رفاه خانوارهای دارای مهاجر مطالعه نماید به طور قابل ملاحظه‌ای مشاهده نمی‌شود. هس (۲۰۰۶) در پژوهشی در جنوب مراکش به این نتیجه رسید که پول انتقالی مهاجران به طور قابل توجهی در توسعه اقتصادی، بهبود استانداردهای زندگی و سرمایه‌گذاری خانواده‌های مهاجر بیش از دیگران در مسکن، کشاورزی و ایجاد شرکت‌ها موثر بوده است (Haas, 2006). بردل (۲۰۱۱) در مطالعه‌ای در هائیتی بیان داشت که پول انتقالی نقش مهمی در کاهش محدودیت‌های بودجه‌ای خانواده‌های فقیر و تصمیمات تحصیلی آن‌ها دارد (Bredl, 2011). آدمس و سیوسیوچا (۲۰۱۳) در مطالعه‌ای در غنا اظهار داشتند که خانوارها بیش‌تر پول انتقالی را در آموزش، مسکن و بهداشت صرف می‌کنند و دریافت پول انتقالی احتمال فقر خانوار را کاهش می‌دهد (Adams & Cuecuecha, 2013). جنرسو (۲۰۱۵) در پژوهشی در روستایی در مالی نشان داد که تنوع منابع درآمد از طریق دریافت پول انتقالی یک روش کارآمد برای حفظ سطح امنیت غذایی و تغییر پروفایل مصرف خانوارهای روستایی است (Generoso, 2015). بوئیور و همکاران (۲۰۱۵) اظهار داشتند که دریافت پول انتقالی در حضور آموزشی به ویژه پسران در روستاهای مناطقی از جنوب مراکش تاثیر مثبتی داشته است (Bouoiyour, 2015). اکیه و همکاران (۲۰۱۶) بیان داشتند که اگرچه خانوارهای روستایی چین به خاطر درآمدشان رفاه‌پایداری ندارند، اما با پول انتقالی که آن‌ها از مهاجران دریافت می‌کنند شرایط خوبی بدست می‌آورند (Akay, 2016). بنگ و همکاران (۲۰۱۶) در تحقیقی در کنیا نشان دادند که پول انتقالی مهاجر هزینه خانوار را افزایش و توزیع درآمد را بهبود می‌دهد (Bang et al, 2016). نتایج تحقیق دمجر و وانگ (۲۰۱۶) نشان داد که درآمد مکمل پول انتقالی در روستای چین منجر به افزایش مصرف نسبت به افزایش سرمایه‌گذاری شده است. علاوه بر این اثر منفی شدیدی بر هزینه‌های آموزشی داشته است که می‌تواند برای حفظ سرمایه‌گذاری در سرمایه انسانی مناطق روستایی فقیر چین مضر باشد (Demurger & Wang, 2016). نتایج مطالعه هوئل (۲۰۱۷) نشان داد که وجوه ارسالی مهاجران به عنوان یک جایگزین بالقوه درآمد، به طور قابل توجهی درآمد همه گروه‌های قومی را روستاهای چین افزایش داده است (Howell, 2017). رضوانی و همکاران (۱۳۸۷) در مقاله‌ای اظهار داشتند که وجوه ارسالی مهاجران در روستاهای دهستان رامشه نقش مهمی در تجدید حیات، رشد و توسعه و به ویژه اشتغال‌زایی داشته است. و در روستاهایی که این مبالغ صرفاً در زمینه تامین مخارج روزانه خانوارها نبوده و در خدمت ایجاد اشتغال و تامین زیرساخت‌های روستاها به کارگرفته شده

نقش موثرتری در عمران و توسعه روستاها داشته است (Rezvani, 2008). مطالعه بستانی و جوانی (۱۳۹۳) نشان داد که درآمدهای ارسالی مهاجران روستایی بخش مرکزی شهرستان لارستان در ارتقا سطح درآمد و امکانات رفاهی خانوارهای روستایی موثر بوده است (Bostani & Javani, 2014). رضوانی و شاهچراغ (۱۳۹۰) در تحقیقی اظهار داشتند که مهاجران روستایی ناحیه ده‌ملا استان سمنان از طریق وجوه ارسالی، حفظ و تقویت املاک و سرمایه‌گذاری اقتصادی و عمرانی در روستاها نقش موثری در ایجاد اشتغال و توسعه روستایی داشته‌اند (Rezvani & Shahcheragh, 2014). استان مازندران از ۲۳ شهرستان تشکیل شده است که شهرستان آمل مهاجرپذیرترین و شهرستان بهشهر با تعداد خالص مهاجرت ۵۱۷- نفر مهاجرفرست‌ترین شهرستان تلقی می‌شود و در بین دهستان‌های پنج‌گانه شهرستان بهشهر، دهستان میانکاله واقع در بخش مرکزی شهرستان بهشهر از دهه ۱۳۸۵ به بعد شاهد بیش‌ترین روند مهاجرت‌های روستایی به نواحی شهری الی‌الخصوص تهران، سمنان و شهرهای نزدیک به دهستان میانکاله چون بهشهر، ساری، نکا بوده است. غلبه یک نوع فعالیت خاص در مناطق روستایی دهستان و اشتغال اکثر مردم در این بخش غالب (عمدتاً فعالیت‌های کشاورزی که در سال‌های اخیر تحت تأثیر نوسانات اقلیمی دچار رکود شده است)، بیکاری فصلی، دستمزد پایین کارگری در مزارع و باغات، نداشتن امنیت شغلی و بیمه سبب شکنندگی و آسیب‌پذیری منابع درآمدی و در نتیجه مهاجرت نیروی جوان آن شده است، مهاجران اولیه پس از دستیابی به امنیت خاطر نسبی به دلیل تعامل و حفظ ارتباط با دوستان، فامیل و آشنایان روستای خود، زمینه مهاجرت آنان را نیز به شهر فراهم کرده‌اند. لذا با توجه به آن که در محدوده مورد مطالعه پیوند مهاجران روستایی با خانواده‌هایشان غالباً به شکل جریان پول و سرمایه‌گذاری آن در خرید زمین، ملک مسکونی و تجاری توسط خود مهاجران یا خانواده آنان حفظ شده است، سوال پژوهش آن است که آیا پول انتقالی مهاجران روستایی تأثیری بر تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانواده‌هایشان در محدوده مورد مطالعه داشته است؟

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

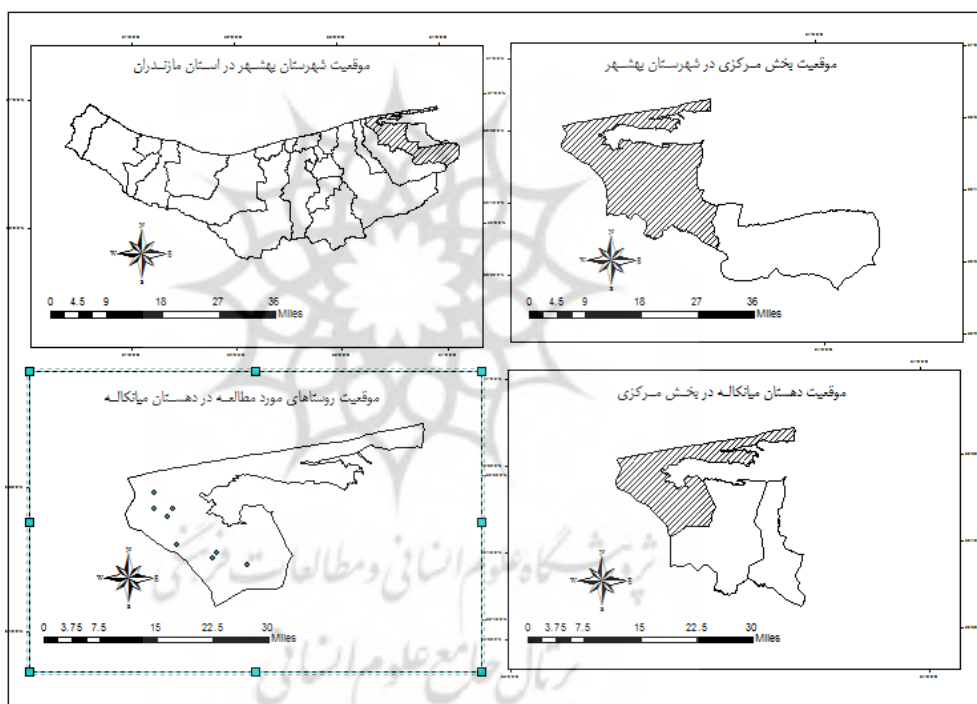
روش پژوهش

پژوهش حاضر بر اساس هدف کاربردی و بر حسب روش و ماهیت توصیفی، زمینه‌یابی است. برای گردآوری داده‌ها از روش کتابخانه‌ای و میدانی (پرسش‌نامه محقق ساخته در طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای) بهره گرفته شد. جامعه آماری تحقیق خانوارهای آن روستاهایی از دهستان میانکاله واقع در شهرستان بهشهر استان مازندران تشکیل می‌دهند که طی دهه‌های ۹۵-۱۳۸۵ یک دوره کاهش نرخ رشد جمعیت را به دلیل مهاجرت روستا-شهری سپری کرده‌اند. تعداد جمعیت روستاهای مورد مطالعه بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵ حدود ۱۴۲۱۱ نفر و ۴۶۶۷ خانوار می‌باشد. حجم نمونه برای جامعه آماری مذکور که با

استفاده از فرمول کوکران محاسبه شده، ۳۵۵ مورد است. که توسط سرپرست خانوار دارای مهاجر در روستاهای مورد مطالعه تکمیل شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار) و آمار استنباطی (آزمون t تک نمونه‌ای، همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره خطی) استفاده گردید. در این تحقیق پول انتقالی مهاجران متغیر مستقل و تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانوارهای دارای مهاجر متغیر وابسته در نظر گرفته شده است. روایی پرسش‌نامه با نظرخواهی از تعدادی از کارشناسان (پانل متخصصان) مورد بررسی قرار گرفت و پایایی آن با بهره‌گیری از آلفای کرونباخ به میزان ۰/۸۱ محاسبه گردید.

قلمرو جغرافیایی پژوهش

دهستان میانکاله از توابع بخش مرکزی شهرستان بهشهر در استان مازندران است. این دهستان از شمال به دریای خزر، از غرب به نکا، از جنوب و جنوب شرق به دهستان کوهستان و از شرق به خلیج گرگان محدود می‌شود. جمعیت دهستان بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵ حدود ۱۸۴۶۹ نفر با ۶۰۲۶ خانوار است. شکل ۲ موقعیت دهستان میانکاله را در شهرستان بهشهر نشان می‌دهد. جدول (۱) درصد و سهم هر یک از روستاهای مورد مطالعه دهستان میانکاله را از کل پرسش‌نامه نشان می‌دهد.

شکل ۲. موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه

جدول ۱. درصد و سهم هر یک از روستاهای مورد مطالعه در دهستان میانکاله از کل پرسش‌نامه

روستا	جمعیت	خانوار	درصد	سهم
مهدی آباد	۱۱۶	۴۰	۰/۹	۳
یکه توت	۱۵۷۸	۴۹۲	۱۰/۵	۳۷
زینوند	۱۴۸۴	۴۸۷	۱۰	۳۶
عسگرآباد	۴۸۹	۱۷۴	۳/۷	۱۳
لله مرز	۴۸۴	۱۶۰	۳/۴	۱۲
زاغمرز	۵۹۳۲	۱۹۰۲	۴۱	۱۴۶
حسین آباد	۲۳۵۳	۸۱۶	۱۷/۵	۶۲
قره تپه	۱۷۷۵	۵۹۶	۱۳	۴۶

یافته‌ها و بحث

یافته‌های توصیفی

ویژگی‌های جمعیت شناختی مهاجران

توزیع پرسش‌نامه بین سرپرستان خانوارهای مهاجر نمونه تحقیق نشان داد که ۴۱/۸ آنان بین ۳۵-۴۵ سال، ۳۷ درصد بین ۵۵-۴۶ سال، ۱۷ درصد بین ۶۵-۵۶ سال، و ۴/۲ درصد ۶۵ سال به بالا سن داشته‌اند. ۹۴ درصد مهاجران مرد و ۶ درصد زن، ۸۳ درصد مجرد و ۱۷ درصد متأهل بوده‌اند. وضعیت تحصیلی ۱۷/۴ درصد زیردیپلم، ۵۲/۲ درصد دیپلم و ۳۰/۴ درصد لیسانس بوده است. حدود ۹۵/۶ درصد مهاجران متأهل با فرزند و همسر خود اقدام به مهاجرت کرده‌اند. ۱۰/۶ درصد مهاجران را مهاجران روزانه و ۸۹/۴ درصد را مهاجران دائم تشکیل می‌دهد.

حدود ۱۹۴ نفر از مهاجران (۵۴/۷ درصد) قبل از عزیمت به شهر در نواحی روستایی خود بیکار، ۶۸ نفر (۱۹ درصد) کارگر روزمزد اراضی باغی، ۵۱ نفر (۱۴/۳ درصد) کارگر روزمزد اراضی زراعی، ۱۰ نفر (۳ درصد) گچکار، جوشکار، مکانیک و کاشیکار و ۳۲ نفر (۹ درصد) شاگرد گچکار، جوشکار، صافکار و کاشیکار بوده‌اند. ۷۷/۸ درصد از کل روستاییان پس از مهاجرت در مشاغل غیر کشاورزی (کارگری در کارخانه، پالایشگاه نفت، میدان گازی، اسکله، هتل، سرایداری، منشی، ویزیتوری، فروشندگی، آرایشگاه، پرده سرا و پرستار بچه)، ۷/۴ درصد در مشاغل مرتبط با بخش کشاورزی (نگهبانی باغ، کارگری در گلخانه، گاوداری و مرغداری)، ۱۲/۷ درصد در مشاغل مستقل (کاشیکاری، صافکاری، گچکاری، مکانیکی، جوشکاری، رانندگی و پیمانکاری) و ۲/۱ درصد در مشاغل دولتی (معلم، نظامی، ارتشی و بانک) اشتغال دارند (جدول ۲). بر اساس بررسی‌های انجام شده با توجه به روابط فامیلی و دوستانه حاکم بر روستاهای مورد مطالعه اغلب مهاجران پس از عزیمت به نواحی شهری، یافتن شغل و تثبیت کاری، سایر دوستان یا اعضای خانواده خود را جهت اشتغال با خود همراه نموده‌اند. مقایسه شغل مهاجران در قبل و بعد از مهاجرت نشان می‌دهد که اولاً بیش از ۵۰ درصد از آنان قبل از مهاجرت بیکار بوده‌اند و ثانیاً ۱۲/۷ درصد مهاجران همان مشاغل خود در روستا را در شهر به دلیل تقاضا و درآمد بیشتر دنبال نموده‌اند، ثالثاً کارگران زراعی و باغی به دلیل فصلی بودن زمان کار و فعالیت، نداشتن بیمه و پایین بودن دستمزد با توجه به سختی کار اقدام به مهاجرت نموده‌اند. در مجموع در مقاصد مهاجرت، تنوع شغلی دیده می‌شود.

جدول ۲. شغل مهاجران قبل و بعد از مهاجرت به شهر

شغل مهاجران بعد از مهاجرت به شهر			شغل مهاجران قبل از مهاجرت به شهر		
درصد	تعداد	نوع شغل	درصد	تعداد	نوع شغل
۷۷/۸	۲۷۶	غیرکشاورزی	۵۴/۷	۱۹۴	بیکار
۱۲/۷	۴۵	مستقل	۱۹	۶۸	کارگر باغی
۷/۴	۲۶	مشاغل مرتبط با کشاورزی	۱۴/۳	۵۱	کارگر زراعی
۲/۱	۸	دولتی	۱۲	۴۲	خدماتی

حدود ۹۲/۲ درصد از کل شاغلان غیرکشاورزی در شهرهای خارج استان (تهران، سمنان، آبادان، عسلویه، قزوین، کنگان، تبریز، بندرعباس، خرمشهر و اصفهان) و ۷/۸ درصد در شهرهای استان (بهشهر، نکا و ساری)، ۸۵/۷ درصد از کل شاغلان مرتبط با بخش کشاورزی در شهرهای استان (بهشهر، آمل، بابل و ساری) و ۱۴/۳ درصد در شهرهای خارج استان (پاکدشت)، ۹۵/۸ درصد از کل شاغلان مستقل در شهرهای استان (بابل، بهشهر، ساری و نکا) و ۴/۲ درصد در شهرهای خارج استان (سلمانشهر و سمنان) و ۶۲/۵ درصد از کل شاغلان دولتی در شهرهای خارج استان (آبادان، بندرترکمن، نوشهر، چابهار و بندرعباس) و ۳۷/۵ درصد در شهرهای استان (ساری و آمل) اشتغال دارند. تحلیل فضایی اشتغال مهاجران نشان می‌دهد که اولاً شهرهای سمنان و تهران به دلیل تمرکز صنایع و کارخانه‌ها و نزدیکی به استان مازندران ۶۷/۵ درصد از کل مهاجران روستایی را به خود اختصاص داده‌اند. و ثانیاً غالب شاغلان غیرکشاورزی در شهرهای خارج و در فاصله دور از استان مازندران و اکثر شاغلان مستقل و همچنین مرتبط با بخش کشاورزی در شهرهای استان اشتغال دارند (شکل ۳).

شکل ۳. دیاگرام تحلیل فضایی مشاغل مهاجران

اشکال مصرفی پول انتقالی مهاجران در روستا

پول انتقالی مهاجران به روستاهای مورد مطالعه، به دو شکل سرمایه گذاری توسط خود مهاجر و سرمایه گذاری توسط خانواده آنان سرمایه گذاری شده است. پول انتقالی، توسط خود مهاجر به شکل خرید خانه دوم، خرید زمین باغی و زراعی و خرید ملک تجاری در روستاهای مورد مطالعه سرمایه گذاری شده است. ۸/۷ درصد از کل مهاجران با انگیزه گذران تعطیلات، دیدار از خانواده و اقوام، تعلق خاطر به زادگاه و کسب آرامش اقدام به خرید خانه دوم در روستاهای خود نموده‌اند. ۷۸/۸ درصد از کل مهاجران دارای خانه‌های دوم، از طریق خرید زمین و ساخت خانه دوم، ۲۱/۲ درصد از طریق خرید و بازسازی خانه‌های قدیمی و ۵۱/۵ درصد از طریق واگذاری خانه‌های دوم به بومیان جهت نگهداری و نگهداری از آن موجب ایجاد درآمد، اشتغال و جریان پول به روستاها شده‌اند. ۱۰/۳ درصد از کل مهاجران در روستای خود اقدام به خرید زمین زراعی و باغ نموده‌اند. از کل مهاجرانی که اقدام به خرید باغ نموده‌اند ۶۶/۷ درصد بین ۰/۵ تا ۲ جریب، ۲۹/۲ درصد ۲ بیش‌تر تا ۴ جریب و ۴/۱ درصد بیش از ۴ جریب باغ خریداری کرده‌اند. از کل مهاجرانی که اقدام به خرید زمین زراعی نموده‌اند ۵۳ درصد بین ۰/۵ تا ۲ جریب، ۴۷ درصد ۲ بیش‌تر تا ۴ جریب زمین زراعی خریداری کرده‌اند. بنابراین مهاجران با خرید زمین باغی و زراعی در روستا و واگذاری اراضی به صورت نصفه کاری (۳۸/۵ درصد)، اجاره (۲۳/۱ درصد)، اداره آن توسط خانواده خود (۲۸/۲ درصد) و یا کنترل و نظارت مستقیم خود با به کارگیری کارگران روزمزد روستایی (۱۰/۲ درصد) موجب ایجاد درآمد و اشتغال برای روستاییان و خانواده خود در روستا شده‌اند. ۱/۳ درصد از کل مهاجران در روستای خود اقدام به خرید مغازه تجاری نموده‌اند. مهاجران با خرید ملک تجاری در روستا و واگذاری اراضی آن به صورت اجاره سالانه (۲۰ درصد)، اداره آن توسط خانواده خود (۴۰ درصد) و یا کنترل و نظارت مستقیم خود با به کارگیری شاگرد (۴۰ درصد) موجب ایجاد درآمد و اشتغال برای روستاییان و خانواده خود در روستا شده‌اند.

پول انتقالی، توسط خانواده مهاجر به شکل خرید زمین باغی و زراعی، خرید زمین مسکونی و ساخت مسکن، راه اندازی کسب و کار تجاری و بیمه در روستاهای مورد مطالعه سرمایه گذاری شده است. ۳۶/۸ درصد از کل خانواده مهاجران با استفاده از پول انتقالی اقدام به خرید باغ و زمین زراعی نموده‌اند. از کل ۱۰۸ خانواده‌ای که باغ خریداری کرده‌اند، ۵۶/۵ درصد ۰/۵ تا ۲ جریب، ۴۱/۷ درصد ۲ بیش‌تر تا ۴ جریب و ۱/۸ درصد ۴ جریب بیش‌تر زمین باغی خریداری کرده‌اند، و از کل ۳۱ خانواده‌ای که زمین زراعی خریداری کرده‌اند، ۵۴/۸ درصد ۰/۵ تا ۲ جریب، ۲۹ درصد ۲ بیش‌تر تا ۴ جریب و ۱۶/۲ درصد ۴ جریب بیش‌تر زمین زراعی خریداری کرده‌اند. ۴ درصد از کل خانواده مهاجران با استفاده از پول انتقالی اقدام به خرید زمین مسکونی و ساخت مسکن نموده‌اند. از کل ۱۴ خانواده‌ای که زمین مسکونی خریداری کرده‌اند، مساحت زمین ۴۲/۹ درصد خانواده‌ها بین ۱۰۰ تا ۱۹۹ متر مربع، ۳۵/۷ درصد بین ۲۰۰ تا ۲۹۹ متر مربع و ۲۱/۴ درصد بین ۳۰۰ تا ۳۹۹ متر مربع می‌باشد. ۲/۹ درصد از کل خانواده مهاجران با استفاده از پول انتقالی اقدام به راه اندازی کسب و کار تجاری (فروش لوازم خانگی، سوپری، قصابی، فروش مصالح ساختمانی) نموده‌اند. این خانواده‌ها قبل از مهاجرت فرزندان خود به مشاغل چون کارگری روزمزد در اراضی باغی، کارگری روز مزد ساختمانی، نگهداری دام، نصفه کاری زراعی، فروش سیار لوازم آشپزخانه، کارگری در مغازه دیگران و یا بیکار بوده‌اند. ۱/۶ درصد از کل خانواده مهاجران با استفاده از پول انتقالی اقدام به پرداخت آن به صورت ماهانه به بیمه تامین اجتماعی جهت بهره‌مندی از خدمات بازنشستگی نموده‌اند.

یافته‌های تحلیلی

اثرات پول انتقالی مهاجران روستایی در تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانواده‌های آنان

در خصوص تاثیر پول انتقالی مهاجران روستایی بر تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانواده‌های آنان ۶ شاخص در قالب ۲۴ گویه شامل افزایش درآمد (ایجاد درآمد مکمل، کاهش نابرابری درآمد، افزایش قدرت خرید و امکان پس انداز) ایجاد اشتغال (کاهش میزان بیکاری، ایجاد اشتغال در فعالیت زراعی، ایجاد اشتغال در فعالیت باغی و ایجاد اشتغال در امور تجاری) سرمایه گذاری (خرید زمین مسکونی، ساخت مسکن، خرید زمین زراعی، خرید زمین باغی، راه اندازی کسب و کار تجاری و بهره مندی از خدمات بیمه) آموزش (تامین لوازم ضروری آموزش فرزندان، پرداخت هزینه‌های کلاس‌های فوق برنامه، تهیه کتب کمک آموزشی، تهیه سرویس مدرسه و برنامه‌ریزی جهت تحصیلات دانشگاهی فرزندان) بهداشت (دسترسی به خدمات بهداشتی بهتر و بیش تر و تامین هزینه‌های درمانی) و الگوی تغذیه خانواده‌های مهاجر (افزایش تنوع غذایی، افزایش کیفیت غذایی و تغییر الگوی مصرف غذایی) انتخاب گردید و با استفاده از طیف لیکرت مورد بررسی قرار گرفت. میانگین نمرات حاصله بین ۳/۲ تا ۳/۳ بر حسب هر شاخص نوسان دارد و بیانگر تاثیر مثبت پول انتقالی مهاجران از حد متوسط به بالاست. همچنین طبق نتایج آزمون t تک نمونه‌ای، تاثیر پول انتقالی مهاجران بر افزایش درآمد، ایجاد اشتغال، سرمایه گذاری، آموزش، بهداشت و الگوی تغذیه خانواده‌های مهاجر در محدوده مورد مطالعه در سطح ۰/۰۱ معنادار است و تفاوت آن‌ها از مطلوبیت عددی (که مساوی با میانگین طیف لیکرت یعنی ۳ می‌باشد) به شکل مثبت ارزیابی و برآورد شده است (جدول ۳). از بین شاخص‌های مورد بررسی ارتقا الگوی غذایی از دیدگاه پاسخگویان بالاترین میانگین (۳/۳۶) را به خود اختصاص داده است. که دلیل آن را می‌توان در افزایش میزان سطح آگاهی خانوارهای روستایی از نقش تغذیه سالم در سلامت جسمی و روحی دانست که آن نیز نتیجه نقش موثر و فعال بهورزان خانه‌های بهداشت روستاهای مورد مطالعه و مراقبین سلامت مرکز خدمات جامع سلامت روستای زاغمرز می‌باشد که در راستای آموزش روستاییان جهت ارتقا الگوی مصرف مواد غذایی، رفتارهای درست تغذیه‌ای و آشنایی آنان با شاخص‌های غذای سالم فعالیت دائم و مستمر دارند.

جدول ۳. تاثیر پول انتقالی مهاجران بر تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانواده های آنان

شاخص	میانگین	انحراف معیار	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت از حد مطلوب	
						پایین تر	بالاتر
افزایش درآمد	۳/۲۷۱۸	۱/۱۷۸۳۳	۴/۳۴۷	۳۵۴	۰/۰۰۰	۰/۲۷۱۸۳	۰/۳۹۴۸
ایجاد اشتغال	۳/۳۷۹۶	۱/۱۷۷۰۴	۴/۴۷۵	۳۵۴	۰/۰۰۰	۰/۳۷۹۵۸	۰/۴۰۲۴
سرمایه گذاری در روستا	۳/۳۳۳۳	۰/۷۰۷۱۳	۹/۵۳۲	۳۵۴	۰/۰۰۰	۰/۳۵۷۷۵	۰/۴۳۱۶
آموزش	۳/۲۲۰۸	۱/۱۴۸۰۸	۳/۶۳۴	۳۵۴	۰/۰۰۰	۰/۲۲۰۸۵	۰/۳۴۰۷
بهداشت	۳/۳۲۵۲	۱/۱۵۴۲۲	۳/۸۴۰	۳۵۴	۰/۰۰۰	۰/۳۲۵۲۱	۰/۳۵۵۷
الگوی غذایی	۳/۳۵۷۷	۰/۹۰۲۶۷	۶/۹۵۸	۳۵۴	۰/۰۰۰	۰/۳۳۳۳۳	۰/۴۲۷۶

همچنین نتایج حاصل از ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که با اطمینان ۰/۹۹ و سطح خطای کوچک تر از ۰/۰۱ بین مجموعه متغیرهای مستقل و متغیر وابسته تحقیق با مقدار ضریب ۰/۶۹۳ همبستگی نسبتاً قوی وجود دارد.

میزان تاثیر پول انتقالی مهاجران روستایی در تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانواده های آنان

برای بررسی میزان تاثیر پول انتقالی مهاجران روستایی در تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانواده‌های آنان در منطقه مورد مطالعه از تحلیل چند متغیره خطی استفاده شده است. به طوری که شاخص تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانواده‌های مهاجر به عنوان متغیر وابسته و مجموع شاخص‌های اثرات پول انتقالی مهاجران روستایی (افزایش درآمد، ایجاد اشتغال، سرمایه گذاری در روستا، ارتقا آموزش، ارتقا بهداشت و ارتقا الگوی تغذیه) به عنوان متغیر مستقل در ترسیم مدل رگرسیون استفاده شده است. طبق جدول (۴) بین مجموعه متغیرهای مستقل و متغیر وابسته تحقیق با مقدار ضریب ۰/۶۹۳ همبستگی نسبتاً قوی وجود دارد، و ۶۷/۴ درصد از کل تغییرات وضعیت اقتصادی و رفاه خانوارهای مهاجر وابسته به ۶ متغیر مستقل ذکر شده در این معادله می‌باشد.

جدول ۴. تحلیل واریانس تاثیر گذاری پول انتقالی مهاجران روستایی در تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانوادگی آنان

انحراف معیار	ضریب تعیین تصحیح شده	ضریب تعیین	ضریب همبستگی چندگانه
۲/۷۴۱۳۶	۰/۶۷۴	۰/۶۶۷	۰/۶۹۳

نتایج جدول (۵) نشان می‌دهد که با توجه به معنی داری مقدار آزمون F (۲۳۶/۴۲۲) در سطح خطای کوچک تر از ۰/۰۱ مدل برازش رگرسیونی بیانگر تاثیرپذیری مثبت شاخص‌های تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانواده‌های مهاجر از پول انتقالی آنان در روستاهای نمونه از دیدگاه پاسخگویان است.

جدول ۵. تحلیل واریانس مبتنی بر وجود رابطه خطی بین اثرات پول انتقالی مهاجران روستایی و تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانوادگی آنان

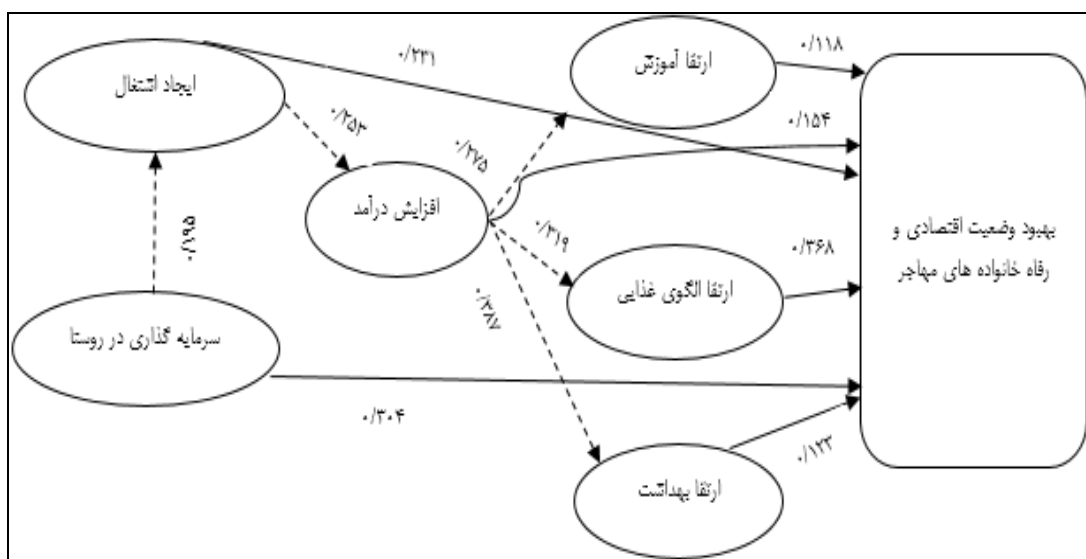
مولفه‌ها	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره آزمون F	سطح معناداری
اثر رگرسیونی	۲۰۲۴۶/۵۷۸	۶	۳۳۴۸/۷۵۶	۲۳۶/۴۲۲	۰/۰۰۰
باقیمانده	۲۳۰۵۱/۰۳۰	۴۳۸	۱۳/۶۶۴		
کل	۴۴۲۰۷/۵۴۸	۳۵۴			

نتایج جدول (۶) مقادیر ضرایب استاندارد شده (B) تاثیرات متغیرهای مستقل را بر روی متغیر وابسته نشان می‌دهد، از بین شاخص‌های مورد بررسی به ترتیب الگوی تغذیه، سرمایه گذاری در روستا و ایجاد اشتغال با مقادیر ضرایب بتای ۰/۳۶۸، ۰/۳۰۴ و ۰/۲۳۱ بالاترین و آموزش، بهداشت و افزایش درآمد با مقادیر ضرایب بتای ۰/۱۱۸، ۰/۱۲۳ و ۰/۱۵۴ کمترین تاثیر رگرسیونی را بر روی تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانواده های مهاجر داشته‌اند.

جدول ۶. ضرایب شدت روابط میان متغیرهای اثرات پول انتقالی مهاجران روستایی بر تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانوادگی آنان

نام متغیر	ضرایب غیر استاندارد		ضرایب استاندارد شده	آماره t	سطح معناداری
	B	خطای B			
عرض از مبدا	۱۱/۱۲۱	۰/۸۱۱		۱۳/۶۷۰	۰/۰۰۰
افزایش درآمد	۰/۰۰۷	۰/۰۲۴	۰/۱۵۴	۰/۳۵۴	۰/۰۰۰
ایجاد اشتغال	۱/۴۵۶	۰/۱۳۶	۰/۲۳۱	۱۱/۷۶۰	۰/۰۰۰
سرمایه گذاری در روستا	۰/۳۷۶	۰/۰۲۷	۰/۳۰۴	۱۴/۷۸۶	۰/۰۰۰
آموزش	۰/۰۳۵	۰/۰۳۲	۰/۱۱۸	۱/۰۵۰	۰/۰۰۰
بهداشت	۰/۰۰۲	۰/۰۰۳	۰/۱۲۳	۱/۶۰۱	۰/۰۰۰
الگوی تغذیه	۰/۶۴۵	۰/۰۲۵	۰/۲۶۸	۱۸/۸۶۵	۰/۰۰۰

در نهایت، با استفاده از مدل برازش رگرسیونی به ترسیم مدل تحلیل مسیر عوامل موثر بر تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانوارهای مهاجر در اثر پول انتقالی مهاجران روستایی اقدام شده است (شکل ۴). بر اساس جدول (۷) در خصوص اثرات پول انتقالی مهاجران روستایی در تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانواده‌های آنان ارتقا الگوی تغذیه، افزایش درآمد و سرمایه گذاری در روستا به ترتیب با مقدار ۰/۳۶۸، ۰/۳۵۱ و ۰/۳۲۲ بیش‌ترین و آموزش، بهداشت و ایجاد اشتغال به ترتیب با مقدار ۰/۱۱۸، ۰/۱۲۳ و ۰/۲۳۱ کمترین تاثیر را بر تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانوارهای مهاجر داشته‌اند. همچنین بررسی اثرات غیرمستقیم پول انتقالی مهاجران روستایی نیز نشان می‌دهد که افزایش درآمد با مقدار ۰/۱۹۷ بیش‌ترین تاثیر را بر تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانوارهای مهاجر روستایی ایفا کرده است.

شکل ۴. تحلیل مسیر عوامل موثر بر تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانوارهای مهاجر در اثر پول انتقالی مهاجران روستایی

جدول ۷. مجموع اثرات مستقیم و غیر مستقیم پول انتقالی مهاجران روستایی بر تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانواده‌های آنان

شاخص	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	کل
افزایش درآمد	۰/۱۵۴	-۰/۱۹۷	۰/۳۵۱
ایجاد اشتغال	۰/۲۳۱	-۰/۰۵۰	۰/۲۸۱
سرمایه گذاری در روستا	۰/۳۰۴	-۰/۰۱۸	۰/۳۲۲
آموزش	۰/۱۱۸	---	۰/۱۱۸
بهداشت	۰/۱۲۳	---	۰/۱۲۳
الگوی تغذیه	۰/۳۶۸	---	۰/۳۶۸

نتیجه گیری

اگرچه با طرح دیدگاه وابستگی و غلبه آن در ادبیات تحقیق، از اثرات اقتصادی و اجتماعی مثبت مهاجرت در نواحی روستایی غفلت شده است، اما در چند دهه گذشته با بررسی نقش مهاجران در رفاه خانوارهای روستایی، سرمایه گذاری، انتقال فناوری و پول ارسالی در نواحی روستایی اثرات مهاجرت بر توسعه مورد تاکید قرار گرفته است. بنابراین پول انتقالی مهاجران می‌تواند به عنوان یک راهبرد بقاء خانواده‌های آسیب پذیر روستایی پذیرفته شود. تحقیق حاضر به بررسی نقش پول انتقالی مهاجران روستایی بر تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانواده‌های آنان در دهستان میانکاله شهرستان بهشهر پرداخته است. یافته‌ها نشان داد که پول انتقالی مهاجران به دو صورت سرمایه گذاری توسط خود مهاجر در روستا از طریق خرید خانه دوم، خرید زمین باغی و زراعی و خرید ملک تجاری در روستا و سرمایه گذاری توسط خانواده مهاجر با استفاده از پول انتقالی آنان از طریق خرید زمین باغی و زراعی، خرید زمین مسکونی و ساخت مسکن، راه اندازی کسب و کار تجاری و بیمه موجب سرمایه گذاری در روستاهای مورد مطالعه شده است.

نتایج یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که با فرض مطلوبیت عددی مورد آزمون به میزان ۳ (که مساوی با میانگین طیف لیکرت است) تفاوت میانگین عددی بدست آمده از داده‌های پرسش‌نامه‌ای در سطح آلفا ۰/۰۱ معنادار بوده و تفاوت آن‌ها از مطلوبیت عددی نیز به شکل مثبت ارزیابی شده است، بنابراین می‌توان اذعان نمود که پول انتقالی مهاجران روستایی از دیدگاه خانواده‌های آنان توانسته است بعنوان یک عامل مهم در بهبود وضعیت اقتصادی و رفاه آنان موثر باشد. در بین شاخص‌های مورد بررسی ارتقا الگوی تغذیه از دیدگاه پاسخگویان بالاترین میانگین (۳/۳۶) را به خود اختصاص داده است. زیرا بر اساس سند چشم انداز ۱۴۰۴ یکی از رسالت‌های مهم خانه‌های بهداشت در سطح روستاها ارتقاء سطح شاخص تغذیه می‌باشد که در روستاهای مورد مطالعه

بهورزان خانه‌های بهداشت جهت تحقق این مهم تلاش مستمر و فعالانه دارند و با اجرای برنامه‌های آموزشی لازم سبب ارتقاء فرهنگ و سواد تغذیه‌ای روستاهای مورد مطالعه شده‌اند به گونه‌ای که با بهبود وضعیت اقتصادی خانوارهای مهاجر سبد غذایی آنان مطلوب و سطح رفاه افزایش یافته است.

نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد که پول انتقالی مهاجران روستایی با ضریب $0/674$ در تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانواده‌های آنان تاثیر نسبتاً قابل توجهی داشته است. به طوری که اشکال مصرفی پول انتقالی در دهستان میانکاله با افزایش درآمد، ایجاد اشتغال، سرمایه گذاری در روستا، ارتقا آموزش، بهداشت و الگوی تغذیه کمک موثری به بهبود وضعیت اقتصادی و رفاه خانواده‌های مهاجر کرده است، از بین شاخص‌های مورد بررسی، ارتقا الگوی تغذیه، افزایش درآمد و سرمایه گذاری در روستا به ترتیب با مقدار $0/368$ ، $0/351$ و $0/322$ بیش‌ترین و آموزش با مقدار $0/118$ کمترین تاثیر را بر تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانوارهای مهاجر داشته‌اند. همچنین نتیجه تحلیل مسیر نشان می‌دهد که به ترتیب ارتقا الگوی تغذیه ($0/368$)، افزایش درآمد ($0/351$) بیش‌ترین و بهداشت ($0/123$) و آموزش ($0/118$) کمترین تاثیر را بر تغییر وضعیت اقتصادی و رفاه خانوارهای مهاجر داشته است.

بررسی منابع نشان می‌دهد که یافته‌های تحقیق با نتایج مطالعات بردل (2011)، گشنین (2014)، رضوانی، اکبری‌ان رونیزی، و رجایی (1387) و رضوانی و شاهچراغ (1390) در خصوص نقش پول انتقالی بر بهبود وضعیت اقتصادی، ایجاد اشتغال و سرمایه گذاری در روستا همسو است. همچنین یافته‌های پژوهش در زمینه تاثیر پول انتقالی مهاجران بر ارتقا سطح آموزش، بهداشت و الگوی غذایی آنان با نتایج مطالعات جنرسو (2015)، آدمس و سیوسیوچا (2013)، بوئیور و همکاران (2015) و بردل (2011) همسو است که بیان داشتند پول انتقالی نقش مهمی در تصمیمات تحصیلی، حفظ سطح امنیت غذایی و تغییر پروفایل مصرف خانوارهای روستایی و ارتقا سطح آموزش، بهداشت و مسکن دارد. علاوه بر این با نتایج تحقیق بنگ و همکاران (2016)، هوئل (2017)، دمرجر و وانگ (2016)، اکیه و همکاران (2016) و بستانی (1393) در خصوص نقش پول انتقالی مهاجر در افزایش درآمد همسو است. با توجه به یافته‌ها و نتایج تحقیق پیشنهادهای زیر برای مدیریت مناسب پول‌های انتقالی مهاجران به محدوده مورد مطالعه مطرح می‌شود:

- با توجه به فاصله اندک روستاهای دهستان میانکاله به یکدیگر پیشنهاد می‌گردد نهادهای فعال و منسجم از سوی مهاجران و یا به طور مشترک از سوی مهاجران و ساکنان روستاهای مورد مطالعه جهت هدایت کنترل شده پول انتقالی برای رشد و توسعه درون زای روستاها تشکیل گردد.

- بر اساس یافته‌های تحقیق یکی از موارد مصرف پول انتقالی مهاجران در روستاهای دهستان میانکاله خرید زمین زراعی و باغی می‌باشد، پیشنهاد می‌شود به منظور بازدهی، عملکرد و سوددهی بالای محصول در این اراضی، با تشکیل یا عضویت در تعاونی‌های تولید روستایی به طور یکجا و یکپارچه اقدام به خرید زمین زراعی و باغی نمایند تا الگوی هزینه کرد پول انتقالی از سرمایه گذاری فردی و مصرفی به سرمایه گذاری عمومی، تولیدی و پایدار هدایت شود.

- مهاجران روستایی دهستان میانکاله به دلیل سرمایه گذاری در روستا، پیوندهای خانوادگی و قومی و حفظ ارتباط با دوستان خود، پیوند ناگسستنی با مبدا مهاجرتشان دارند، لذا پیشنهاد می‌شود از دانش، مهارت و پول انتقالی آنان با کمک مشارکت اعضای خانواده، اقوام و دوستان برای ایجاد، تثبیت و توسعه اشتغال بهره جست.

- در کل بازنگری دیدگاهی که بیان می‌دارد مهاجرت موجب پیامدهای منفی در مبدا و مقصد می‌شود. در صورت پذیرش نتایج مثبت مهاجرت، با مدیریت، مشارکت مردمی، آموزش و برپایی تعاونی‌های مردم نهاد می‌توان پول انتقالی مهاجران را در جهت راه اندازی مشاغل کوچک سازماندهی کرد تا علاوه بر ایجاد اشتغال مستقیم و غیرمستقیم درآمد پایدار در روستا ایجاد کند.

References

- Adams JR, R.H., & Cueuruecha, A. (2013). The impact of remittances on investment and poverty in Ghana. *World Development*, 50, 24-40.
- Aghayari Hir, M., Karimzadeh, H., & Khaleghi, A. (2018). Analysis of factors affecting the decision to migration of the villagers in the area of behavioral geography (Case study: Sina District, Varzqan County). *Journal of Rural Research*, 45-57, 9(1). (In Persian)
- Ahmadi, Sh., & Tavakoli, M. (2016). Analysis location movements of population in rural settlements (Case study: central district of Sardasht township). *Quarterly Journal of The studies of Human Settlements Planning*, 10(33), 41-58. (In Persian)
- Akay, A., Bargain, O.B., Giuliatti, C., Robalino, J.D., & Zimmermann, K. (2016). Remittances and relative concerns in rural China. *China Economic Review*, 37, 191-207.
- Bang, J.T., Aniruddha, M., & Phanindra, V.W. (2016). Do remittances improve income inequality? An instrumental variable quantile analysis of the Kenyan case. *Economic Modelling*, 58, 394-402.
- Bostani, A.R., & Javani, K. (2014). Emigration consequences of rural employment in the arabic countries the central county of Larestan. *Space Economy & Rural Development*, 3(7), 93-105. (In Persian)
- Bouoiyour, J., Miftah, A., & Mouhoud, E.M. (2015). Education, male gender preference and migrants' remittances: interactions in rural Morocco. *Economic Modelling*, 57, 324-331.
- Bredl, S. (2011). Migration, remittances and educational outcomes: the case of Haiti. *International Journal of Educational Development*, 31, 162-168.
- Bruyn, T.D., & Wets, J. (2006). Remittances in the great lakes regional, prepared for IOM(international organization for migration). *IOM Migration Research Series*, 25, 1- 87.
- Carling, J. (2005). Migrant remittances and development cooperation. *International Peace Research Institute Oslo Report*.
- Demurger, S., & Wang, X. (2016). Remittances and expenditure patterns of the left behinds in rural China. *China Economic Review*, 37, 177-190.
- Fuente, A.D. (2010). Remittances and vulnerability to poverty in rural Mexico. *World Development*, 38, 828-839.
- Generoso, R. (2015). How do rainfall variability, food security and remittances interact? the case of rural Mali. *Ecological Economics*, 114, 188-198.
- Goschin, Z. (2014). Remittances as an economic development factor. empirical evidence from the CEE countries. *Procedia Economics and Finance*, 10, 54-60.
- Haas, H. (2006). Migration, remittances and regional development in southern Morocco. *Geoforum*, 37(4), 565-580.
- Habibpour Gatabi, K., & Safari Shali, R. (2016). *Comprehensive manual for using SPSS in survey researches*. Tehran: Motafakeran Publications.
- Heilman, C. (2006). Remittances and the migration development nexus-challenges for the sustainable governance of migration. *Ecological Economics*, 59(2), 231-236.
- Howell, A.J. (2017). Impacts of migration and remittances on ethnic income inequality in rural China. *World Development*, 94, 200-211.
- Lucas, R. (2007). Migration and rural development. *Journal of Agricultural and Development Economics*, 4(1), 99-122.
- Manafiazar, R., Abdollahee, A., Alizadeh, T., Valaei, M., & Gasemi Ardehayi, A. (2017). Return migration and its impact on rural settlements (Case study: Barough district in Miandoab county). *Quarterly Journal of The studies of Human Settlements Planning*, 12(1), 179-197. (In Persian)
- Movahedi, R., & Samiyan, M. (2018). Identifying factors affecting on rural migration to Sardasht city. *Quarterly Journal of The studies of Human Settlements Planning*, 13(1), 163-177. (In Persian)

- Raei, H., Moayedfar, R., & Emadzadeh, M. (2015). The socio-economical factors effective on interprovincial migration in Iran (based on extended gravity model in 1996-2006). *Geography and Development Iranian Journal*, 13(40), 157-174. (In Persian)
- Rezvani, M.R., Akbarian Ronizi, S.R., & Rajaei, S.A. (2009). The role of migrants' remittance and investment in rural development (Case study: Ramsheh district Isfahan township). *Human Geography Research*, 41(66), 1-125. (In Persian)
- Rezvani, M.R., & Rajaei, S.A. (2007). Migrants and their roles in rural development and construction (A Case study of Ramshed subdistrict in Isfahan county of Iran). *Village and Development*, 10(3), 155-180. (In Persian)
- Rezvani, M.R., & Shahcheragh, S.M. (2011). Rural-urban ties immigration networks and rural development (Case study of Dehmala region Semnan province). *Journal of Community Development*, 3(1), 107-130. (In Persian)
- Rostamalizadeh, V., & Ghasemi Ardahae, A. (2017). Stay or leave; migration challenges of rural youth. *Journal of Rural Research*, 8(2), 282-299. (In Persian)
- Salmani, M., Rezvani, M.R., Pourtaheri, M., & Veisi, F. (2011). Effects of seasonal labor migration of rural household livelihood (Case study: Sarvabad county Kurdistan province). *Human Geography Research*, 43(77), 111-127. (In Persian)
- Sfandiari, S., & Nabieyan, S. (2018). Impact of poverty on rural migration in Iran. *Agricultural Economics and Development*, 26(101), 1-27. (In Persian)
- Shapiro, A.F., & Mandelman, F.S. (2016). Remittances, entrepreneurship, and employment dynamics over the business cycle. *Journal of International Economics*, 103, 184-199.
- Vatankhah Noghani, A., Ghasemi, M., & Javan, J. (2018). Identifying the effects migration of male households in rural women (Case study: Mashhad county). *Journal of Rural Research*, 9(1), 58-71. (In Persian)
- Veisi, F., Salmani, M., Rezvani, M.R., & Pourtaheri, M. (2016). Analysis role of spatial factors in rural-urban labor seasonal migration (Case study: Sarvabad county). *Quarterly Journal of The studies of Human Settlements Planning*, 11(37), 21-40. (In Persian)
- Yaghoubi, J., & Zobeidi, T. (2018). Assessing reverse migration's motivations and consequences in Ijroud county, Zanjan province. *Journal of Rural Research*, 9(2), 196-209. (In Persian)

How to cite this article:

Sharifinia, Z. (2020) Analyzing The Role of remittances on the Change in the Economic Situation and the Welfare of Their Families (Case Study: Miankale District, Behshahr County). *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 15(3), 979-994.

http://jshsp.iaurasht.ac.ir/article_672816.html

Analyzing The Role of remittances on the Change in the Economic Situation and the Welfare of Their Families (Case Study: Miankale District, Behshahr County)

Zahra Sharifinia *

Assistant professor, Dep of Geography & Tourism Planing, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran

Received: 09 December 2018

Accepted: 16 March 2020

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Heilmann argues that there are strong interrelations between development and migration, suggesting that one has to consider development problems when discussing migration. In this context, the enormous amount of remittances of migrant workers could yield considerable potential for promoting sustainable development. In many communities of origin, remittances have a significant effect on income distribution. In short, this effect depends on the selectivity of migrants. If labour migrants are recruited mainly from lower income levels, the inflow of remittances to their dependants is likely to reduce income inequality. Remittances may also secondary effects on inequality. Regardless of the distribution of immediate increases in purchasing power, the expenditure of remittances may alert relative prices. For instance the nearly ubiquitous tendency of migrants to invest in land and in construction can lead to a rise in property prices that benefits local landowners who might not receive remittances themselves. In the village of Miankaleh since the 2006s, we have witnessed rural migration to urban areas such as Tehran, Semnan, Behshahr, Sari and Nekara. The employment of rural people in Miankaleh is merely a result of the agility and vulnerability of income sources and the consequent emigration of its young forces. Therefore, considering that in the studied area the link of rural immigrants with their families has often been preserved in the form of money flows, the research question is whether the remittances has had an impact on the change in the economic situation and the welfare of their families within the studied area?

Methodology

The current research is applied in terms of purpose and descriptive survey and correlation method. The library and field method was used to collect data. The statistical population of this study is the villagers who have been migrating to rural areas (According to the census data of 2016), and the sample size is 378 people (Using the Cochran formula). Descriptive and inferential statistics were used to analyze the data (Using SPSS).

Result and Discussion

The findings showed that 10.6% of migrants were migrants daily and 89.4% were permanent migrants. About 92.2 percent of all non-farmer migrant workers are employed in out-of-town cities and 85.7 percent of all employed agricultural sector workers in provincial cities. Assessing the satisfaction of immigrant households with income status before and after immigration based on the Wilcoxon test shows that the average satisfaction with income after immigration is higher than its post-immigration rate. The survey of the investment situation in the village before and after immigration based on the Wilcoxon test shows that the amount of investment in post-migration has increased in the countryside.

* Corresponding Author:

Email: sharifinia63@yahoo.com

The results of single-sample t-test showed that immigrant remittances had an impact on the welfare of their families.

Conclusion

The present study investigates the role of remittances on changing their economic situation and welfare of their families in the Miankaleh district of Behshahr. The results of the research showed that: remittances has been invested by rural families in two ways by immigrant workers in the village and by the immigrant family. The impact of remittances on raising the level of economy and the welfare of their families has been moderate to high. Also, the satisfaction of immigrant households has increased the income and investment situation after immigration. Therefore, changing the pattern of spending money on the transfer of personal and consumer investment to a public, productive and sustainable investment is the best strategy.

Keywords: Emigration, Rural Economy, Remittances or transfers, Miankale District, Behshahr County

فصلنامه علمی

مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی

پروپوزشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی